

Invers tehnica

OVIDIU PECICAN

Faimoasa sintagmă a lui Martin Heidegger, conform căreia esența tehnicii ar putea fi relevată prin „scoaterea din ascundere” are, fără îndoială, un aer involuntar ironic, relevat mai ales de citarea de sine stătătoare, izolată de context, a respectivei formulări. Citind-o, ai zice că ea vine dinspre copilăria jocurilor de-a v-ați ascunselea, a căror presupozitie fundamentală este, se știe, că persoana căutată se află prin preajmă, undeva, chiar dacă pe moment prezența ei este insesizabilă. Nu despre psihanalizarea lui Heidegger este, totuși, vorba aici, deși ar fi interesant de urmărit cândva o pistă care ar face din înțelegerea tehnicii de către marele filosof german existențialist transferarea unei intuiții juvenile într-o convingere elaborată și susceptibilă de profunzimi. Pentru că a privi tehnicul și/sau tehnica drept ansamblul metodelor știute și pe cale de a fi descoperite sau inventate, prin care ceea ce se caută și, în aparență, nu există încă devine în dimensiunea lui aici și acum poate fi dovada că Heidegger include în existența accesibilă omului tot ceea ce există și poate exista (ori e cuprins în mod virtual în sfera existentului), chiar și ceea ce, aparent, momentan, pare neverosimil, imposibil, inexistent.

În acest sens, gândul mă duce la subconștientul postulat de Freud și a cărui aparență de depozit cu recuzită ori de anticariat mai mult sau mai puțin alandala, dezorganizat, devine vizibilă mai ales prin interpretările plastice datorate

suprerealismului. Ideea are un aer „rembrandtian”, permițând decelarea unor obiecte cu contururi clare sau subtile (dar conturate, totuși) și a unui câmp clarobscur, în interiorul căruia densitatea de forme neghicite și imposibil de aproximat rămâne mai mult sau mai puțin etanșă. A gândi că totul e deja „acolo” – de fapt, „aici” – pare să dea rezultat în conceperea tehnicii în maniera heideggeriană, deschizând barierele realului într-o concepție desmărginită, care face și din i-real, din im-posibil o „zonă” a realității ce nu trebuie decât activată. În acest orizont se așează fără probleme și întreaga dezvoltare a transformării realității prin deschiderea fantei către lumea virtualului, a simulării, a diverselor combinații de micro- și macro-, a vidului și plinului ca și a vizibilului și invizibilului. Cu computerele, ingineria genetică, nanotehnologiile și toate celelalte achiziții explozive ale actualității sîntem exact în această sferă de operabilitate unde transferurile dinspre potențial spre actual și dinspre improbabil către prezentă sînt posibile și efective numai pentru ele au fost gândite într-o paradigmă filosofică și științifică în care așa ceva devine o regulă, unul dintre tipurile de fișe accesibile. De aici înainte, acumulările și variațiile de abordare în interiorul modelului de gândire deja instalat vor aduce alte urișe beneficii, dar în esență ecuația lor, „binomul” pe care îl presupun, „rețeta” rămîne cea deja știută.

Mult mai interesant devine acum să gîndim viitorul răsturnînd paradigma în opusul ei procedural. După ce tehnica a ajuns „scoatere din ascundere” în ce fel ar arăta ea în ipoteza procedurii prin ascundere, camuflare funcțională, operațională, producînd efecte – dezirabile și în acord cu natura (exigentă etică pe care o socotesc obligatorie pentru a nu risca dezechilibre dăunătoare ireversibile) – fără a modifica vizibil exterioritatea ori structurile existentului? Să o recunoaștem, un astfel de pariu este mult mai ambițios, mai dificil și mai greu de trasat pe planșe. El poate fi reformulat și în sensul disi-

mulării efectelor anumitor transformări, făcînd din saltul tehnologic nu doar o modificare benefică a vieții, ci și una – foarte neimportant – neintruzivă și nealienantă. O asemenea tratare nu ar fi, cum poate crede cineva, numai o chestiune de „design”, de estetică. Ea ar implica mult mai mult decît trecerea de la tehnologic bazată pe cabluri la abordarea *wireless*.

Tehnicul înțeles ca refuz al revelației procedurilor și efectelor – renunțare la spectacolul nouității, dar nu și la foloasele acesteia –, bine reglat de o altă etică a sa decît cea curentă (în sensul respectului față de alegerile naturii, respectul față de aspectul moștenirii fundamentale a omului din partea naturii sau a lui Dumnezeu, discreția ca formă de delicatete și modestie, nu ca modalitate de obscurizare malefică și distructivă) ar fi un important avans față de dezvoltările actuale, spectaculare, dar și angoasante. El ar evoca întrucîtva cunoscutele intuiții și teoretizări despre „cenzura transcendentală” și orizontul „misteric” al creației la Lucian Blaga. Tăcerea zeilor sau a Cerului – înțeles ca panteon mitologic ori religios – ar putea deveni simbolul pentru o discreție a (in)geniului uman.

S-ar ajunge astfel la un Heidegger fără Heidegger? De ce nu? Mai important decît răspunsul la strădaniile acestui filosof mi se pare faptul că gândul lui poate fi continuat în spiritul lui, dar răsturnîndu-i logica. Un alt tip de ontofaniei, cratofanii și o deplasare a înțelesurilor noțiunilor de miraculos, magic, s-ar înregistra, provocînd la regîndirea mai multor categorii fundamentale și retrasînd granițele dintre, să zicem, magie și știință într-un sens mai puțin artificial și stîngaci decît o face cunoașterea de astăzi, rezultată în urma mai multor mari momente de cenzurare a imaginarului științific. S-ar putea ca deschiderea acestui tip de explorare să nu aibă de așteptat prea mult. Ba poate că a și început deja, după cum – din unghiul modului lor de operare – pare că pledează genetica, nanoștiințele, tratamentul *wireless*.

